

Cseresnyési László: *Nyelv és neurózis*

Halhatatlan nyelvművelés

[2012/8. \(02. 23.\)](#)

Haza, nemzet és nyelv három egymástól válhatatlan dolog. (Parainesis, 1837) A nyelvművelés kritikusainak száma szépen megszorodott az utóbbi években: immár szellemes, sőt alapos tanulmányok hosszú sora szól arról, hogy a nyelvművelés a nép ópiuma, pusztán áptudomány, és persze hogy a nyelvművelők dilettánsok, illetve a hiszékenység vámszedői.

Az "igazi nyelvészek" (vö. igazi Trebitsch) e nemes, ismeretterjesztő missziója azonban úgy tűnik, eleddig nem forradalmasította a magyar közgondolkodást. Az anyanyelvi órákon a gimnazisták agyába továbbra is az sulykoltatik, hogy létfontosságú dolog anyanyelvünk ápolása és védelme, de izgalmas anyanyelvvelvédelmi kurzusokat hallgathatnak a bölcsészettudományi karok hallgatói is. A magyar emberek pedig tanácsokat kérnek a média nyelvi guruitól, hogy mi a helyes magatartás, ha mondjuk egy (különbén jó szándékú) áruházi eladó a "Segíthetek?" kérdéssel fordul hozzájuk. És a guruk felvilágosítják őket, hogy nagyon kell a türelem és a megértés, mert a hibát kell gyűlölni, nem pedig az embert. Ennek hallatán pedig - miközben persze magam is a meghatottság könnyeit morzsolgatom - azon tünődöm, hogy miért árulunk mi olyan portékát, ami láthatóan a kutyának se kell? Muszáj rászoktatni a szép Dunajevszkij-operettek kedvelőit Schönberg zenéjére?

Mert az emberek nem akarják azt hallani, hogy a nyelv nem szorul védelemre. Évszázados tudományos tapasztalat igazolja ugyan, hogy a nyelvnek nem árt semmi - az anyanyelvi beszélők közössége integrálja azt, amire szüksége van, illetve kiveti azt, amire nincs. Az embereket nem érdekli az a tény, hogy a magyar egyike annak az alig félszáz nyelvnek a világon, amelynek tízmilliónál több beszélője van: tehát az anyanyelvünk fenyegetettségéről, netán kihalásáról csak azok beszélnek, akik meg akarják mutatni a világnak, hogy van még, aki megvédi a magyart. Anyanyelvünk védelmét egyébként a politikai elit tagjai is éppen ezért támogatják (mint kiderült) pártállásra való tekintet nélkül. Persze valahogy így vártam én is Zoli barátommal 1973 cudar telén a vásárhelyi pusztán lövészárkában az osztrák hegyivadászok ismeretlen irányokból fenyegető támadását. Tehát egy szavam se lehet.

Az "igazi" nyelvészek egy másik tézisére pedig még ennél is kevésbé fogékony a magyar agy. Ha ugyanis már tudva tudjuk, hogy az egységes nyelvhasználat nem csupán a nemzet egységének szimbóluma, de egyben megmaradásának záloga is (a globalizáció szorításában), akkor nem érdekelhet minket az olyasféle mellékes tényecske, hogy a világ alig kétszáz államának mintegy felében még kisebbségben is vannak a nemzeti nyelv

beszélői, vö. India, Indonézia, a Fülöp-szigetek stb. A nyelvi egység akkor is a nemzeti identitás előfeltétele: mert bennünk még erős a hit.

Arról pedig már talán beszélni sem érdemes, hogy miként fogadja a magyar közgondolkodás az "igazi nyelvészek" absztrakt érvelését. Hogy a nyelvhelyesség normája csupán a beszélők nyelvhasználatát, nyelv szokását tükrözi: ez pedig nem tudományosan értékelhető valami. Hogy csupán a használat (nem pedig a logika) dönti el például, hogy a *Hadd írjam ~ írom ~ írnam alá* mondatban melyik igealakot használjuk, és ha valaki mondjuk az utolsó alakot "a köznyelvben helytelennek" bélyegzi, akkor az nem a tudományt képviseli, hanem csak a maga véleményét. Hogy is fogadhatná gyanakvással a pór a nyelvtudomány tekintélyes képviselőinek állásfoglalását? Különösen, hogy az utóbbi években (szakítva a korábbi évtizedek visszafogottabb attitűdjével) a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete jelentős szerepet vállal a nyelvművelés ügyének támogatásában, illetve a nyelvészet és a nyelvművelés vezetői együttműködnek. Mint olvasom, 2012. január 21-én például a Petőfi Irodalmi Múzeum Lotz termében az MTA Nyelvtudományi Intézete és az Anyanyelvápolók Szövetsége közös rendezésében nyitották meg az *Egynyelvű szótáraink és a nyelvhasználat* c. konferenciát, amely megnyitó során egyébként elhangzott a palóc himnusz, és egy budapesti gimnazista elszavalta még Wass Albert *Nagypénteki sirató* c. költeményét is. Kár, hogy nem lehettünk ott.

Miért van jóval nagyobb jelentősége a nemzeti nyelv ápolásáról és védelméről szóló bizarr diskurzusnak a magyar kultúrában, mint mondjuk az angolban, az amerikaiban vagy a japánban? Biztosan több oka van ennek. Például a racionális és kritikai gondolkodás általános agóniája, a profán tömeg beáramlása abba a térbe, amelyben azelőtt semmi keresnivalója nem lehetett. Ortega y Gasset még egyszerűen korjelenségnek vélte ezt (vö. *A tömegek lázadása*, 1930), de olyan régiókban, olyan nemzetek esetében, ahol az elit igen szűk réteget alkot, alóla pedig lényegében hiányzik a többé-kevésbé képzett, illetve véleményalkotásra és választásra képes középosztály, jóval lassúbb a gazdaság, a politika és természetesen a közgondolkodás modernizációja. Ezt a késlekedést és vergődést világosan jelzi az is, hogy milyen mértékben fogadják el, sőt kívánják a magyar emberek a hatalmi hierarchiát, milyen mértékben hajlandók feladni az egyéni autonómiájukat, mennyire képtelenek bátran változtatni és a döntések kockázatát vállalni, illetve hogy a bizonytalanságtól való páni félelmükben ásatag ideológiákhoz kapnak, a jövő helyett a múlt felé fordulnak, valamint a nemzeti hagyományok megőrzésének fontosságáról beszélnek - egy eredendő gonosz és a nemzet testén éldelő világ ellenében.

Cseresnyési László
2012/8. (02. 23.)

Cimkék:

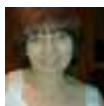
[Nyelv és neurózis](#)

Magyar Narancs a Facebookon

Tetszik

10,903 ember kedveli a következőt: **Magyar Narancs.**

Katalin

Takács

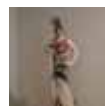
Laura

Katja

Szabolcs

Éva

Dóra

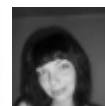
Zoltán

Zita

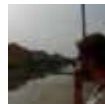
Beáta

Andrea

József

Dénes

Péter

Marika

Dóra

Andrásék

Mariann

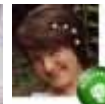
Mariann

Noémi

Katalin

Márta

Facebook közösségi modul